

še v drugih novelah („V kleti“ in „Rodbinska povest“) pokazal podobne nazore. V neki povesti pravi sam: „Dobro je pogosto vzrok zla.“ To pa tudi pokaže z zgledom, vzetim iz življenja. V drugi povesti pa kaže, da je tudi zlo včasih vzrok dobrega. Gotovo je, da se kaj takega zgodi v življenju, in znano je, da resnica oči kolje. Če nam pa to kak pisatelj tendenciozno kaže v svojih spisih, kaj si moremo misliti o njem in o njegovih нравnih idealih?

Sicer je lepo od Potapenka, da tako spoštuje delo in trud, vendar je žalostno, da omadežuje svoje pero s tendencioznim opisovanjem takih junakov, ki iz same praktičnosti in ljubezni do dela zanemarjajo najsvetejše človeške dolžnosti.

Potapenko pozna tudi druge ljudi z drugačnimi nameni in ideali. V noveli „Generalova hči“ se kaže vpliv tolstoizma; v nji lepo opisuje krasoto požrtvovalne ljubezni do bližnjega, samo na koncu nas iznenadi samoumor junakinje.

V noveli „Na pravi službi“ glavni junak Obnovlenski podpira vse, ki potrebujejo pomoči, in se pri tem ne dá voditi od egoizma, kakor mnogi drugi Potapenkovi junaki, in ne gleda mnogo na svojo korist, ampak pri tem sam sebe zatajuje in si tudi pritrjuje od svojih ust, samo da more pomagati siromakom. Potapenko spoštuje svojega junaka in mu v noveli daje priliko, da v najvišji meri pokaže svojo dobrotljivost, velikodušnost in nesebičnost. V tistem okraju nastane lakota, in Obnovlenski je stradajočim prorok, apostol in največji dobrotnik; vse ga občuduje in mu poje hvalo. Na koncu je pa efekt že skoraj pretiran. Bogata posestnica, ki je Obnovlenskemu pomagala pri njegovih usmiljenih delih, ga je občudovala in se zaljubila vanj, kar mu je tudi razodela. Toda Obnovlenski je „obstrmel in jo pogledal z začudenimi očmi.“ Zanimivo je tudi to, da se pisatelj v vsej povesti čudi nesebičnosti in ponižnosti svojega junaka; Potapenkov Obnovlenski vedno poudarja, da je nesebičen, kar se gotovo ne sklada s tipom, ki ga zastopa. Iz tega se vidi, da pisatelj ne zaupa

popolnoma svojemu junaku, ker mora vedno še z besedo poudarjati, da je nesebičen. — Potapenko nima nepokvarjenega merila za človeško dostojanstvo, kajti poštenost in ljubezen do bližnjega ni samo vzvišena lastnost, ampak tudi dolžnost; in čuditi se moramo Potapenku, da se tako čudi izpolnjevanju нравnih dolžnosti.

Lepo je, da Potapenko tako ljubi delavne ljudi, ker se včasih človek res lahko naveliča

Ecce homo. Kip Iv. Zalarja.

onih ruskih junakov, ki imajo toliko lepih in plemenitih načrtov, pa ničesa ne storé. Poleg tega je pa treba pomniti, da delo, trpljenje, razum in volja še ni vse, in da je nedovoljen utilitarizem brez moralnosti.

Toliko splošno o Potapenkovih нравnih nazorih. Potapenko ima v večini svojih spisov res pomanjkljive нравne nazore. Sicer pa Potapenko v svojih nazorih ni vedno strogo dosleden, in v nekaterih povestih bi mu tudi najstrožji kritik ne mogel veliko očitati v tem oziru.